

Zadeva C-176/23**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

21. marec 2023

Predložitveno sodišče:Tribunalul Specializat Mureş (specializirano višje sodišče za Mureş,
Romunija)**Datum predložitvene odločbe:**

2. marec 2021

Tožeča stranka in pritožnica:

UG

Tožena stranka in nasprotna stranka v pritožbenem postopku:

SC Raiffeisen Bank SA

Predmet postopka v glavni stvari

Pritožba zoper sodbo Judecătoria Sighişoara (prvostopenjsko sodišče v Sighişoari, Romunija), ki je zavrnilo tožbo tožeče stranke in pritožnice (v nadaljevanju: tožeča stranka), s katero je ta v bistvu predlagala, naj se ugotovi nepoštenost nekaterih pogojev v kreditni pogodbi, sklenjeni s toženo stranko in nasprotno stranko v pritožbenem postopku (v nadaljevanju: tožena stranka). Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na področje uporabe Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (v nadaljevanju: Direktiva Sveta 93/13).

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Na podlagi člena 276 PDEU se predlaga razlaga člena 1(2) Direktive 93/13 v povezavi z dvanajsto in trinajsto uvodno izjavo te direktive.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba pri uporabi določb člena 1(2) Direktive 93/13/EGS o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah, ki je bila v nacionalno pravo prenesena s členom 3(2) Legea nr. 193/2000, republicată, privind clauzele abuzive în contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zakon št. 193/2000 o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalci ali ponudniki in potrošniki, prečiščeno besedilo),

zlasti v povezavi z dvanajsto in trinajsto uvodno izjavo te direktive,

pa tudi ob upoštevanju določb členov 80 in 81 Ordonanța de urgență a Guvernului (OUG) nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (izredna uredba vlade št. 50/2010 o potrošniških kreditnih pogodbah, v nadaljevanju: OUG št. 50/2010),

navedene določbe razlagati tako, da ne izključujejo možnosti, da bi nacionalna sodišča preizkusila tudi sume v zvezi z nepoštenostjo pogodbenih pogojev, določenih v dodatkih h kreditnim pogodbam, ki so jih prodajalci ali ponudniki sklenili s potrošniki pred začetkom veljavnosti zadnjenevedenega akta z zakonsko močjo, to je na podlagi določb člena 95 OUG št. 50/2010, če je potrošnik v sprejetje teh pogojev izrecno privolil, in sicer v skladu s podrobnimi pravili, določenimi v členu 40(1) OUG št. 50/2010, ali če se šteje, da je potrošnik k sprejetju teh določb podal tiho privolitev na podlagi zakona (*ope legis*), to je v skladu s podrobnimi pravili, določenimi v členu 40(3) OUG št. 50/2010?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali bi se glede na navedene predpostavke in okoliščine spora, o katerem odloča nacionalno sodišče, lahko štelo, da [možnost iz prvega vprašanja] nasprotuje sodni praksi nacionalnih sodišč, v skladu s katero velja, da izrecna privolitev v sklenitev dodatka k pogodbi, sestavljenega na podlagi podrobnih pravil iz člena 40(1) in v skladu z določbami člena 95 OUG št. 50/2010, pomeni, da je mogoče samodejno ugotoviti, da sta se stranki o sklenitvi [tega dodatka] dogovorili in da so pogoji, določeni v tem dodatku, posledično izvzeti iz preizkusa morebitnih sumov v zvezi z njihovo nepoštenostjo?

Navedene določbe prava Unije in sodna praksa Sodišča

Direktiva 93/13, dvanajsta, trinajsta in petnajsta uvodna izjava, člen 1(2), člen 2(1)(b), člen 6(1), člen 7(2) in člen 8.

Sodba z dne 9. julija 2020, Banca Transilvania (C-81/19, EU:C:2020:532); sodba z dne 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207); sodba z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750); sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi (C-186/16, EU:C:2017:703); sodba z dne 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189).

Navedene določbe nacionalnega prava

Legea nr. 193 din 6 noiembrie 2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zakon št. 193 z dne 6. novembra 2000 o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalci ali ponudniki in potrošniki), člen 1, člen 2(1) in (2), člen 3(2) ter členi 6, 12 in 14. Ta zakon, s katerim je bila Direktiva 93/13 prenesena v nacionalno pravo, v členu 3(2) določa, da „[d]oločbe tega zakona ne veljajo za pogodbene pogoje, ki se določijo na podlagi drugih veljavnih pravnih aktov“.

Legea nr. 289 din 24 iunie 2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice (zakon št. 289 z dne 24. junija 2004 o pravni ureditvi potrošniških kreditnih pogodb za potrošnike, ki so fizične osebe). Člen 8 navedenega zakona v različici, ki je veljala ob podpisu zadevne kreditne pogodbe, je med drugim določal, da je treba v kreditni pogodbi obvezno navesti višino letne efektivne obrestne mere in pogoje, v skladu s katerimi se ta lahko spreminja. Ta člen je bil spremenjen z Ordonanța de urgență nr. 174 din 19 noiembrie 2008 pentru modificarea și completarea unor acte normative privind protecția consumatorilor (izredna uredba št. 174 z dne 19. novembra 2008 o spremembah in dopolnitvah nekaterih normativnih aktov glede varstva potrošnikov), in sicer tako, da zdaj določa, da mora kreditna pogodba vsebovati „višino obrestne mere z opredelitvijo vrste obrestne mere, to je ali se uporablja fiksna in/ali spremenljiva obrestna mera, in, če se uporablja spremenljiva obrestna mera, navedbo, da spreminjanje obrestne mere ne sme biti odvisno od volje kreditodajalca, ampak [mora biti] posledica nihanj preverljivih referenčnih indeksov, navedenih v pogodbi, ali zakonodajnih sprememb in dopolnitev, ki predpisujejo [tako spreminjanje]“.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50 din 9 iunie 2010 privind contractele de credit pentru consumatori (izredna uredba vlade št. 50 z dne 9. junija 2010 o potrošniških kreditnih pogodbah, v nadaljevanju: OUG št. 50/2010), členi 37, 80, 81 in 95. S to izredno uredbo je bil zakon št. 289/2004 razveljavljen.

Člen 37 OUG št. 50/2010 je v različici, ki se uporablja v postopku v glavni stvari, med drugim določal, da mora biti obrestna mera v kreditnih pogodbah s spremenljivo obrestno mero „[...] povezana z nihanji referenčnih indeksov EURIBOR/ROBOR/LIBOR/referenčne obrestne mere BNR [Banca Națională a României (narodna banka Romunije)] in odvisna od valute kredita, h kateri lahko kreditodajalec prišteje določen pribitek, ki je fiksni za celotno trajanje pogodbe“.

Člen 40(1) te izredne uredbe določa, da so „pogodbeni pogoji, ki kreditodajalcem dajejo pravico do enostranske spremembe pogodbenih pogojev brez sklenitve dodatka k pogodbi, v katerega privoli potrošnik, [...] prepovedani“. Odstavek 3 navedenega člena določa, da se „v primeru sprememb, ki jih predpisuje zakonodaja, [...] šteje, da je potrošnik, ki ne podpiše dodatkov k pogodbi iz odstavka 1 tega člena, tiho privolil v njegovo sprejetje“.

Člen 95 OUG 50/2010 je v prvotni različici določal:

„1. Kreditodajalci zagotovijo, da se obstoječe pogodbe v 90 dneh od začetka veljavnosti te izredne uredbe uskladijo z določbami te izredne uredbe.

2. Spremembe obstoječih pogodb se v 90 dneh od dneva začetka veljavnosti te izredne uredbe uveljavijo s sprejetjem dodatkov k pogodbam.

[...]

5. Če potrošnik dodatkov k pogodbi iz odstavka 2 tega člena ne podpiše, se šteje, da je bila dana njegova tiha privolitev.“

Ta izredna uredba je bila predložena v potrditev romunskemu parlamentu, ki je s sprejetjem Legea nr. 288 din 28 decembrie 2010 (zakon št. 288 z dne 28. decembra 2010), člen 95 spremenil tako, da zdaj določa:

„Določbe te izredne uredbe se ne uporabljajo za obstoječe pogodbe, ki se izvajajo na dan začetka veljavnosti te uredbe [...].“

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19 din 29 martie 2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative (izredna uredba vlade št. 19 z dne 29. marca 2019 o spremembah in dopolnitvah nekaterih normativnih aktov), člena II in XI.

Codul civil (romunski civilni zakonik), členi 993, 994, 1088 in 1092.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Stranki sta 23. marca 2007 sklenili kreditno pogodbo s spremenljivo obrestno mero, s katero je tožena stranka tožeči stranki odobrila kredit v višini 15.300 švicarskih frankov (CHF) z dobo odplačevanja 156 mesecev.
- 2 V skladu s točko 1.1 te pogodbe je tožeča stranka plačala nadomestilo za vodenje kredita v višini 300 CHF, kar ustreza 2 % celotnega zneska odobrenega kredita. Dalje, v skladu s točko 3.3 kreditne pogodbe je letna obrestna mera ob sklenitvi pogodbe znašala 5,9 %, vendar je imela tožena stranka možnost, da to obrestno mero spreminja glede na razvoj dogodkov na finančnem trgu. Tožečo stranko je bilo treba obvestiti o novi obrestni meri.
- 3 Tožeča stranka je 10. septembra 2010 prejela obvestilo o spremembi zadevne kreditne pogodbe. Tožena stranka je v tem obvestilu v bistvu trdila, da je zakonodajalec s sprejetjem OUG št. 50/2010 predpisal nekatere spremembe vseh kreditnih pogodb, sklenjenih s potrošniki, ki so se nanašale zlasti na pogoje v zvezi s strukturo spremenljive obrestne mere, ki je morala biti vezana na objektivni indeks, ki je temelji na valuti kredita, h kateri je bilo treba prišteti fiksni pribitek kreditne institucije. Za posojila v CHF se je uporabljal šestmesečni LIBOR.

- 4 Tožeča stranka je 29. decembra 2017 vložila tožbo, s katero je v bistvu predlagala, naj se ugotovi nepoštenost pogodbenih pogojev iz točk 1.1 in 3.3 kreditne pogodbe.
- 5 Tožena stranka je v odgovoru na tožbo trdila, da nepoštenosti zadevnih pogojev ni mogoče preizkusiti, in se je v ta namen sklicevala na člena 4(6) in 3(2) zakona št. 193/2000. Tožena stranka je v zvezi s tem poudarila, prvič, da se zadevni pogodbeni pogoji nanašajo na opredelitev predmeta pogodbe in na ustreznost nadomestila za opravljene storitve ter, drugič, da spremenljiva obrestna mera kredita izhaja iz dodatka h kreditni pogodbi, ki temelji na določbah OUG št. 50/2010.
- 6 Judecătoria Sighișoara (prvostopenjsko sodišče v Sighișoari) je s sodbo z dne 10. junija 2020 zavrnilo tožbo tožeče stranke in se pri tem sklicevalo na razloge, ki jih je navedla tožena stranka. Tožeča stranka je zoper to sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 7 Tožeča stranka trdi, da OUG št. 50/2010, ki je pravni akt z zakonsko močjo, vsebuje določbe, namenjene izključno krepitvi varstva potrošnikov. Vendar vključitev teh določb v sporno kreditno pogodbo ni bila izvedena pravilno, saj se pri tem ni upošteval konkretni položaj, ki je obstajal ob sklenitvi kreditne pogodbe, ampak razmere, ki so obstajale v obdobju začetka veljavnosti OUG št. 50/2010, ko je bila pogodbeni obrestna mera že določena na podlagi pogojev, v zvezi s katerimi se je pojavil sum, da niso pošteni.
- 8 Tožena stranka trdi, da so učinki prvotnega pogodbenega pogoja iz točke 3.3 pogodbe prenehali veljati na dan začetka veljavnosti dodatka k pogodbi z dne 10. septembra 2010. Ta pogodbeni pogoj je bil nadomeščen s zdaj veljavnim pogojem, ki določa, da je obrestna mera kredita vezana na preverljiv referenčni indeks, to je na šestmesečni LIBOR, k čemur se prišteje fiksni pribitek. Tožena stranka je torej upoštevala zavezujoče določbe OUG št. 50/2010, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (nacionalni organ za varstvo potrošnikov, Romunija) pa je štel, kot je razvidno iz dopisa tega organa z dne 5. oktobra 2010, da je bilo njeno ravnanje ustrezno.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 9 Predložitveno sodišče meni, da je treba izključitev preizkusa nepoštenosti pogodbenih pogojev, ki temeljijo na določbah OUG št. 50/2010, preučiti ob upoštevanju Direktive 93/13 in upoštevanje sodne prakse Sodišča.
- 10 Sodišče naj bi v zvezi s tem poudarilo, da člen 1(2) Direktive 93/13 pomeni izjemo od sistema varstva potrošnikov pred nepoštenimi pogodbenimi pogoji, zato ga je treba razlagati ozko, saj logika, na podlagi katere je bila taka izključitev s

področja uporabe navedene direktive sploh sprejeta, temelji na upravičeni domnevi, da je nacionalni zakonodajalec vzpostavil ravnovesje med vsemi pravicami in obveznostmi strank določenih pogodb.

- 11 Predložitveno sodišče meni, da mora za to, da bi lahko preverilo, ali pogodbeni pogoj temelji na pravnem aktu z zakonsko močjo v smislu navedene določbe, ugotoviti, ali zadevne določbe nacionalnega prava za pogodbeni stranki veljajo ne glede na njuno izbiro, pa tudi, ali so te določbe dispozitivne, kar bi pomenilo, da se uporabljajo po uradni dolžnosti, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače.
- 12 Predložitveno sodišče ugotavlja, da je romunski zakonodajalec določbe OUG št. 50/2010 sprejel zato, ker je menil, da je zakonska ureditev kreditnih pogodb, sklenjenih med prodajalci ali ponudniki in potrošniki, nujna, saj je ugotovil, da prejšnja zakonodaja ni zadostovala za zagotavljanje ustreznega varstva potrošnikov pred naravno težnjo prodajalcev ali ponudnikov, da izkoristijo premoč, ki jo imajo na podlagi pridobljenih izkušenj in dejanskih možnosti za določanje pogodbenih pogojev, ki se lahko izkažejo za nepošteno. Zakonodajalec si je torej prizadeval za odpravo možnosti zlorabe, ki jo prodajalci ali ponudniki lahko izkoristijo zaradi neobstoja zakonske ureditve na področju kreditnih pogodb s spremenljivo obrestno mero, ki jih sklepajo s potrošniki.
- 13 Člen 95 OUG št. 50/2010 je v prvotni različici določal mehanizem za takojšnje izvajanje teh zavezujočih določb, ki so ga morale kreditne institucije uporabiti tudi za obstoječe kreditne pogodbe. Take pogodbe je bilo zato treba spremeniti s sprejetjem dodatkov, o katerih so morali biti potrošniki obveščeni in jih tudi podpisati. Če potrošnik dodatka k pogodbi ni podpisal, se je domnevalo, da je tiho privolil v sprejetje pogojev iz tega dodatka. Vendar predložitveno sodišče poudarja, da zakonodajalec ni zakonsko uredil možnosti za dejansko dogovarjanje o pogodbenih pogojih, na katere so zadevne spremembe vplivale. Navedeni mehanizem je bil z zakonom št. 288/2010 o potrditvi OUG št. 50/2010 sicer odpravljen, vendar je do te odprave v obravnavani zadevi prišlo prepozno, saj je bila tožeča stranka o zadevnem dodatku že obveščena in se je štelo, da ga je podpisala.
- 14 Predložitveno sodišče v teh okoliščinah dvomi, da upoštevne določbe OUG št. 50/2010 izpolnjujejo zahtevo, v skladu s katero je treba domnevati, da obstaja ravnovesje med vsemi pravicami in obveznostmi strank določenih pogodb. Predložitveno sodišče poleg tega dvomi, da pogodbeni pogoji, ki so določeni v zadevnem dodatku k pogodbi, temeljijo na določbah OUG št. 50/2010, saj je pogodbeni pogoji ne vsebujejo bistvenih podatkov in informacij, ki bi tožeči stranki omogočale, da bi razumela obseg obveznosti, ki jih je prevzela.
- 15 Predložitveno sodišče tudi poudarja, da člen 37 OUG št. 50/2010 določa zgolj obvezno strukturo pogodbeno dogovorjene spremenljive obrestne mere, ki je sestavljena iz objektivnega referenčnega indeksa in fiksnega pribitka. Zadnji navedeni element odraža pogodbene obresti, ki jih določi prodajalec ali

ponudnik, indeks pa ni odvisen od volje strank. Vendar lahko ta indeks znatno niha, zaradi česar ga lahko najboljše izkoristijo prav prodajalci ali ponudniki, ki imajo izkušnje in večjo sposobnost predvidevanja kot običajno obveščen in razumno pozoren potrošnik. Predložitveno sodišče zato dvomi, da je mogoče določbe tega člena izvajati neodvisno od volje strank ali jih, če se stranki nista dogovorili drugače, uporabljati po uradni dolžnosti.

- 16 Predložitveno sodišče v zvezi s tem pojasnjuje, da so prodajalci ali ponudniki s tem, da so spremenljivo obrestno mero določili v dodatku h kreditni pogodbi, ki temelji na določbah OUG št. 50/2010, strukturo te spremenljive obrestne mere na podlagi posebnih okoliščin, ki so obstajale v zadevnem obdobju, upoštevali tako, da je bilo to zgolj v njihovo korist, saj je bila vrednost referenčnih indeksov ob začetku veljavnosti zadevnega dodatka izjemno nizka. Prodajalci in ponudniki so razliko med upoštevnimi indeksi in pogodbeno obrestno mero pretvorili v fiksen pribitek, do katerega so bili upravičeni in ki jim ga je priznal tudi zakonodajalec. Ker pa naj bi referenčni indeksi postopoma le naraščali, je temu sledila tudi spremenljiva obrestna mera, kar je koristilo izključno prodajalcem ali ponudnikom in bilo očitno v škodo potrošnikov.
- 17 Velikodušnost zakonodajalca, ki je nameraval vzpostaviti ureditev, ki bi zagotavljala višjo raven varstva potrošnikov, se je torej zaradi dejanskega izvajanja OUG št. 50/2010 izpridila do te mere, da so potrošniki sedaj z vidika pogodbenih razmerij v očitno slabšem položaju.
- 18 Nazadnje, predložitveno sodišče poudarja, da iz sodne prakse nacionalnih sodišč na tem področju izhaja, da pogodbenih pogojev, kakršni so ti iz postopka v glavni stvari, ni mogoče preizkusiti z vidika njihove nepoštenosti. Posledično naj se o takih pogojih ne bi bilo mogoče niti dogovarjati niti v zvezi s njimi določiti ustreznih jamstev, ki bi omogočala izpodbijanje morebitne zlorabe zakonskih določb, na katerih temeljijo ti pogodbeni pogoji, s strani prodajalcev ali ponudnikov.